

IHMISKAUPAN UHRIEN AUTTAMISJÄRJESTELMÄ TILANNEKATSAUS 1.1.—31.12.2016

Vuosi 2016 on ollut auttamisjärjestelmän 10-vuotisen historiaan kiireisempiä. Auttamisjärjestelmä on vastaanottanut vuoden 2016 aikana lähes 2,5-kertaisen määrän uusia esityksiä edelliseen vuoteen verrattuna. Esitysmäärien nousun myötä auttamisjärjestelmän palveluiden piirissä on vuoden 2016 lopussa 233 henkilöä, joista 167 varsinaisia ihmiskaupan uhreja ja 66 täysi-ikäisten uhrien alaikäisiä, avun tarpeessa olevia lapsia. Uusia asiakkaita auttamisjärjestelmään on vuonna 2016 otettu 130.

Vuoden 2016 aikana vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden laajamittainen maahantulo on näkynyt auttamisjärjestelmän tilastoissa, sillä turvapaikanhakijataustaisten ihmiskaupan uhrien asiakasmäärä on kasvanut selkeästi. Myös muiden ihmiskaupan muotojen, kuten pakkoavioliiton ja rikollisuuteen pakottamisen, uhriksi joutuneita henkilöitä ohjautuu yhä enemmän auttamisjärjestelmään.

Auttamisjärjestelmä julkaisee tilannekatsauksen ajalta 1.1.–31.12.2016. Vuoden 2016 tilannekatsauksessa käydään läpi tilastoja vuonna 2016 auttamisjärjestelmään esitetyistä ja auttamisjärjestelmän asiakkuuteen otetuista henkilöistä. Auttamisjärjestelmän tilastoissa näkyvät ainoastaan sen piiriin ohjautuneet ja esitetyt ihmiskaupan uhrit ja auttamisjärjestelmän asiakkaat.

Seuraava tilannekatsaus julkaistaan heinäkuussa 2017.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Joutsenon vastaanottokeskus

Läykäntie 53, 54190 Konnunsuo

@ ihmiskauppa.auttamisjarjestelma@intermin.fi

Infopuhelin 24 / 7: 02954 63 177

AUTTAMISJÄRJESTELMÄN UUDET ASIAKKUUDET 1.1.-31.12.2016

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään on vuoden 2016 aikana otettu yhteensä 130 uutta henkilöä. Näistä henkilöistä alaikäisiä auttamisjärjestelmään otettaessa on ollut 21. Vastaavasti vuonna 2015 uusien auttamisjärjestelmään otettujen asiakkaiden määrä on ollut 52 henkilöä, jotka ovat kaikki olleet täysi-ikäisiä

ALAIKÄISET ASIAKKAAT

Auttamisjärjestelmän piiriin ohjautuneista alaikäisistä henkilöistä (21) kaikki ovat joutuneet ihmiskaupan uhriksi Suomen ulkopuolella. Alaikäiset ovat alttiina seksuaalisen tai työvoiman hyväksikäyttöön liittyvälle ihmiskaupalle jo kotimaassaan. Hyväksikäyttäjä on tässä tapauksessa usein sukulainen tai perhetuttava. Alaikäisiä voidaan myös rekrytoida työskentelemään ulkomaille tai he voivat joutua pakenemaan kotimaansa oloja toiseen valtioon, jossa hyväksikäyttö tapahtuu.

Osa alaikäisistä on joutunut myös ihmissalakuljettajan hyväksikäyttämäksi. Ihmissalakuljettaja voi käyttää valta-asemaansa myös pahoinpidelläkseen tai käyttäytyäkseen väkivaltaisesti alaikäisiä henkilöitä kohtaan. Erityisesti ilman huoltajaansa matkustavat alaikäiset ovat alttiita tällaiselle hyväksikäytölle ja väkivallalle.

Auttamisjärjestelmään otettuja alaikäisiä henkilöitä on joissakin tapauksissa pakotettu myös avioliittoihin tai rikollisuuteen, esimerkiksi varasteluun. Pakkoavioliitot tapahtuvat usein alaikäisen uhrin kotimaassa.

Auttamisjärjestelmään ohjautuneiden alaikäisten henkilöiden kohdalla on tavattu enenevässä määrin myös niin sanottua *Bacha Bazi* -nimistä ilmiötä, jossa täysi-ikäiset miehet käyttävät alaikäisiä poikia seksuaalisesti hyväkseen. Yleinen Bacha Bazin muoto on poikien pukeminen naisten vaatteisiin ja heidän pakkottamisensa tanssijoiksi vanhemmille miehille, mikä johtaa yleensä seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvään ihmiskauppaan. Ilmiötä tavataan yleisimmin Keski-Aasian alueen maissa.

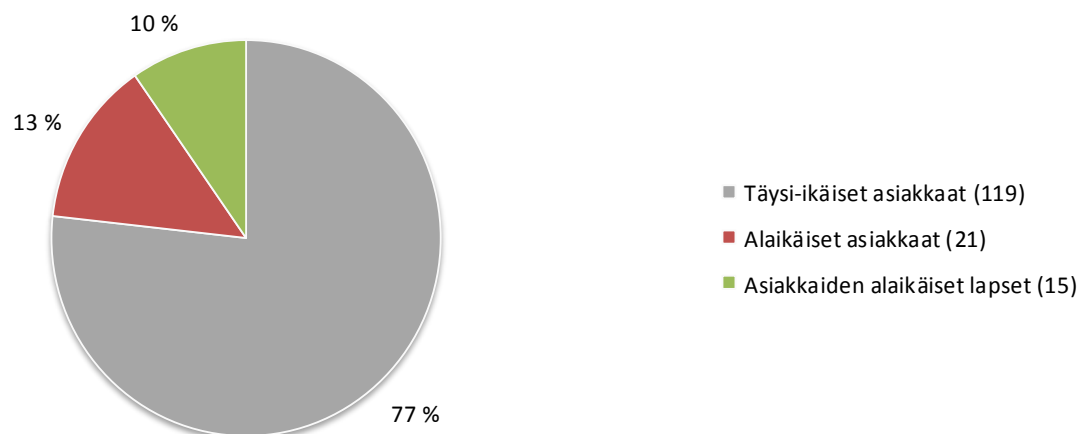
ASIAKKAIDEN ALAIKÄISET LAPSET

Ihmiskaupan uhriksi joutuneiden täysi- ja alaikäisten lisäksi auttamisjärjestelmä voi ottaa palveluidensa piiriin täysi-ikäisen auttamisjärjestelmässä olevan ihmiskaupan uhrin alaikäiset Suomessa olevat lapset. Ihmiskaupan uhrin alaikäiset lapset tarvitsevat usein erityistä tukea, vaikka he eivät olisi itse joutuneet ihmiskaupan uhreiksi. Lapsen ihmiskaupan uhriksi joutunut vanhempi ei aina kykene tilanteensa vuoksi huolehtimaan itsestään tai omista lapsistaan. Lapset ovat myös saattaneet olla läsnä, kun heidän vanhempansa on joutunut ihmiskauppaan liittyvän hyväksikäytön uhriksi.

Auttamisjärjestelmä on alkanut tilastoimaan sen piiriin otettuja, ihmiskaupan uhrien alaikäisiä lapsia vuoden 2016 alusta lähtien. Vuoden 2016 aikana auttamisjärjestelmään on otettu 15 täysi-ikäisen asiakkaan alaikäistä lasta.

Asiakkaiden alaikäisiä lapsia ei ole tilastoitu uusia asiakkaita koskeviin tilastoihin.

Uudet asiakkaat ja uusien asiakkaiden alaikäiset lapset (145)

UUDET ASIAKKAAT (130)

Vaikka auttamisjärjestelmän asiakasmäärät ovat vuoden 2016 aikana nousset selvästi, uusien asiakkaiden kohdalla on havaittavissa myös tilastollisia samankaltaisuuksia vuoteen 2015 verrattuna. Vuoden 2015 tapaan, auttamisjärjestelmään on ohjautunut noin kaksi kertaa enemmän naispuolisia ihmiskaupan uhreja. Miespuolisten ihmiskaupan uhrien prosentuaalinen osuus on myös pysynyt samanlaisena, vaikka lievää nousua edelliseen vuoteen on havaittavissa.

Uudet asiakkaat näyttävät myös jakautuvan karkeasti eri uhrityyppisiin sukupuolen mukaisesti. Naiset ja tytöt ovat joutuneet useimmiten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreiksi, kun taas miehet ja pojat altistuvat huomattavasti useammin työvoiman hyväksikäyttöön liittyvälle ihmiskaupalle. Auttamisjärjestelmän asiakkuuteen otettujen naisten kodalla työvoiman hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa on kuitenkin lisääntynyt merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Tilastojen valossa auttamisjärjestelmään näyttäisi ohjautuvan eniten juuri työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreja.

Seksuaalisen ja työvoimaan hyväksikäytön liittyvän ihmiskaupan kasvun lisäksi myös muita ihmiskaupan muotoja on esiintynyt kaksi kertaa enemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Uusista asiakkaista yhteensä 24 henkilöä on joutunut esimerkiksi pakkoavioliiton, rikollisuuteen pakottamisen tai lapsisotilaaksi pakottamisen uhriksi. Auttamisjärjestelmään on ensimmäistä kertaa sen 10-vuotisen historian aikana ohjautunut myös henkilöitä, joiden epäillään joutuneen elinkaupan yrityksen uhriksi. Suomen sisällä tapahtuvaa elinkauppaa ei kuitenkaan ole toistaiseksi havaittu.

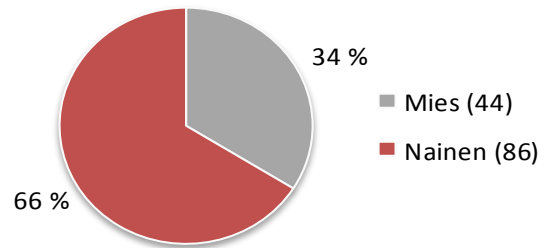
Auttamisjärjestelmään ohjautuneiden uusien asiakkaiden perusteella, ihmiskaupan muita muotoja ei ole juuri havaittu Suomessa, sillä uhriksi joutuminen on tapahtunut Suomen ulkopuolella, joko henkilöiden kotimaassa tai heidän matkallaan Suomeen.

TURVAPAIKANHAKIJATAUSTAISTEN ASIAKKAIDEN MÄÄRÄ MONINKERTAISTUNUT

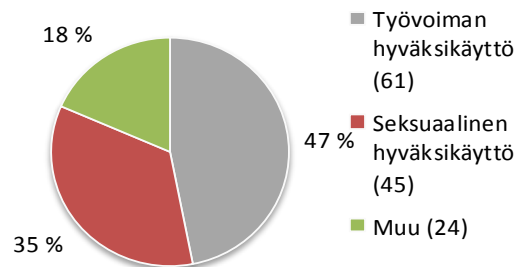
Auttamisjärjestelmään on vuoden 2016 aikana ohjautunut yhä enemmän turvapaikanhakijataustaisia henkilöitä. Uusista asiakkaista 89 henkilöä on saapunut Suomeen hakemaan turvapaikkaa. Turvapaikanhakijataustaisten asiakkaiden määrän nousu on todennäköisesti suoraa seurausta vuoden 2015 laajamittaisesta turvapaikanhakijoiden maahantulosta ja viranomaistoimijoiden kasvaneista kyvystä tunnistaa ja ohjata henkilöitä auttamisjärjestelmään avun piiriin. Auttamisjärjestelmä on vuoden 2016 aikana kouluttanut, ohjeistanut ja neuvonut viranomaistoimijoita sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa että avun piiriin ohjaamisessa.

Uudet asiakkaat kattavat 23 eri kansalaisuusryhmää. Auttamisjärjestelmän tilastojen valossa nigerialaiset naiset ovat edelleen keskeinen hyväksikäytön kohteeksi joutuva yksittäinen ryhmä.

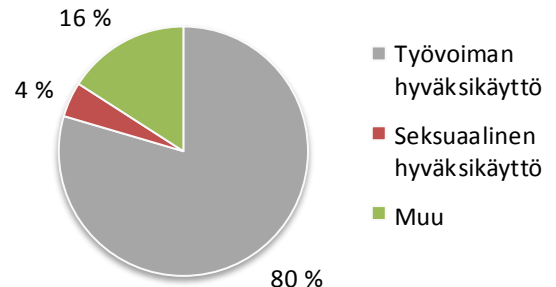
Sukupuolijakauma: uudet asiakkaat (130)

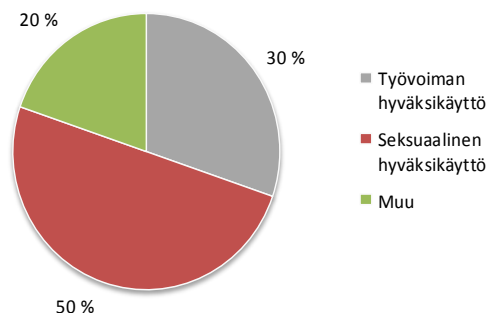
Uhritumistyyppi: uudet asiakkaat (130)

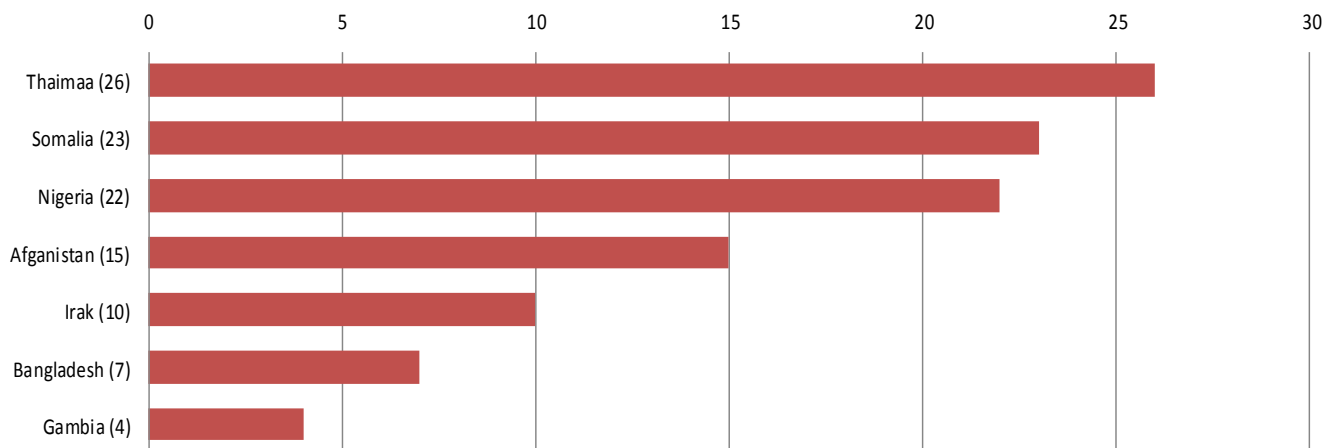
Uhritumistyyppi: miehet ja pojat (44)

Uhritumistyyppi: naiset ja tytöt (86)

Yleisimmät kansalaisuudet: uudet asiakkaat (130)

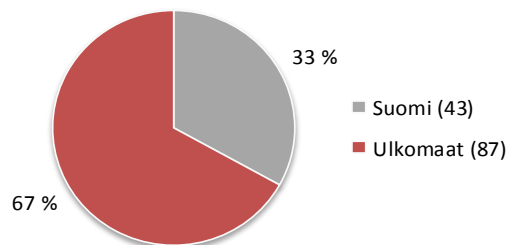
Nigeriasta sekä muista Länsi-Afrikan valtioista kotoisin olevat naiset joutuvat yleensä seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan kohteeksi Välimeren maisa tai Venäjällä, mutta uhriksi joutumista tapahtuu myös naisten kotimaassa ja muualla Euroopassa. Myös Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutuneita nigerialaisia naisia on ohjautunut auttamisjärjestelmän piiriin.

Auttamisjärjestelmään on otettu lisäksi useita henkilöitä muun muassa Thaimaasta, Somaliasta, Afganistanista, Irakista ja Bangladeshista. Erityisesti Libyan kautta Eurooppaan kulkevat itäafrikkalaiset henkilöt ovat jatkuvassa vaarassa joutua salakuljettajien kaappaamiksi. Kaapatut henkilöt viedään usein salakuljettajien ylläpitäville vankilaleireille, jossa heiltä vaaditaan korkeita lunnasrahoja heidän vapaudestaan. Henkilöt, jotka eivät pysty maksamaan salakuljettajille, joutuvat poikkeuksetta seksuaalisen tai työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreiksi. Lähi-idästä ja Keski-Aasiasta saapuneiden henkilöiden kohdalla hyväksikäyttö voi olla sekä seksuaaliseen että työvoiman hyväksikäyttöön liittyvää tai esimerkiksi pakkoavioliiton kaltaista ihmiskauppaa.

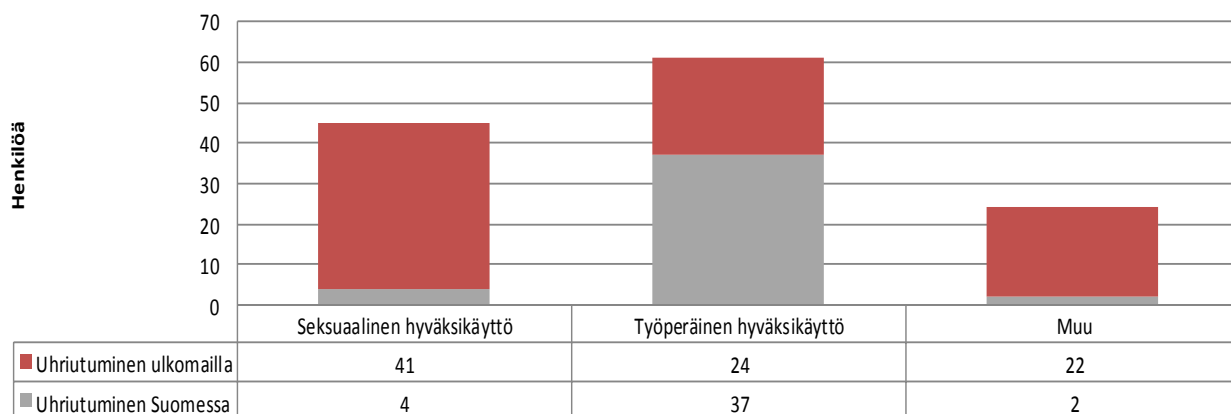
43 HENKILÖN EPÄILTY JOUTUNEEN IHMISKAUPAN UHRIKSI SUOMESSA

Ulkomailla ihmiskaupalle altistuneiden henkilöiden lisäksi auttamisjärjestelmään on ohjautunut edellisiä vuosia enemmän Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutuneita henkilöitä. Yhteensä 43 henkilön on epäilty joutuneen ihmiskaupan uhriksi Suomessa vuoden 2016 aikana. Vuonna 2015 vastaava luku on ollut 32 henkilöä.

Uhriutumispaiikka: uudet asiakkaat (130)

Uudet asiakkaat 2016: uhriutumispaiikka ja -tyyppi (130)

Auttamisjärjestöjen tilastojen perusteella Suomessa auttamisjärjestelmään ohjautunut henkilö on useimmiten työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhri. Hyväksikäyttöä tapahtuu tyypillisimmin ravintolatyössä, marjanpoiminta-alalla tai yksityisten henkilöiden

kotona siivous- ja lastenhoitotyössä. Suomessa seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreja tunnustetaan edelleen vain vähän, eikä heitä juuri ohjaudu auttamisjärjestelmään.

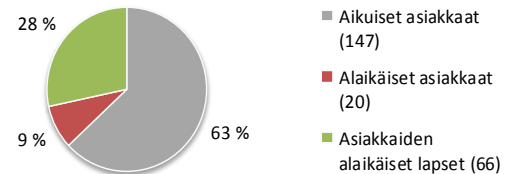
AUTTAMISJÄRJESTELMÄN KAIKKI ASIAKKAAT VUODEN 2016 LOPUSSA

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkaana oli vuoden 2016 päättyessä yhteensä 167 henkilöä. Vastaava luku on vuonna 2015 ollut 89 henkilöä. Näistä henkilöistä 147 on täysi-ikäisiä ja 20 alaikäisiä. Ihmiskaupan uhriksi joutuneiden henkilöiden lisäksi auttamisjärjestelmässä on yhteensä 66 asiakkaiden Suomessa olevaa alaikäistä lasta, joiden auttamisjärjestelmä on katsonut olevan avun tai erityisen tuen tarpeessa. Yhteensä auttamisjärjestelmässä on vuoden 2016 lopussa ollut 233 henkilöä.

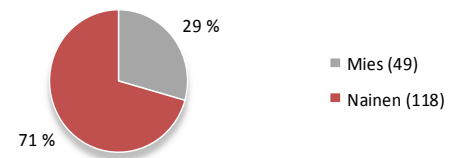
Auttamisjärjestelmän asiakkaista lähes kolme neljäsosaa, yhteensä 118 henkilöä on naisia. Miehiä auttamisjärjestelmän asiakkuudessa on vuoden 2016 lopussa 49. Naisten suurempi osuus on näkyvissä myös asiakkaiden uhriutumisen tyypeissä, sillä noin 50 prosenttia auttamisjärjestelmässä olevista henkilöistä on joutunut seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhriksi. Vaikka naisten altistuminen seksuaaliselle hyväksikäytölle on tyypillisempää kuin miesten, myös miehet ovat päätyneet seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreiksi.

Auttamisjärjestelmän asiakkaat edustavat 33 eri kansalaisuutta, kun vuonna 2015 eri kansalaisuuksia on ollut 26. Kansalaisuuksien monimuotoistuminen ei kuitenkaan ole tuonut suurta muutosta auttamisjärjestelmän suurimpiin asiakasryhmiin

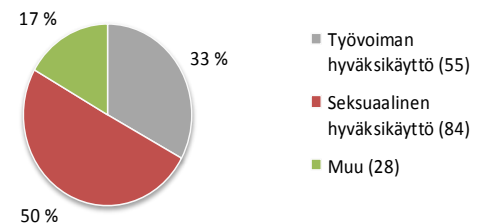
Kaikki asiakkaat ja asiakkaiden alaikäiset lapset (233)

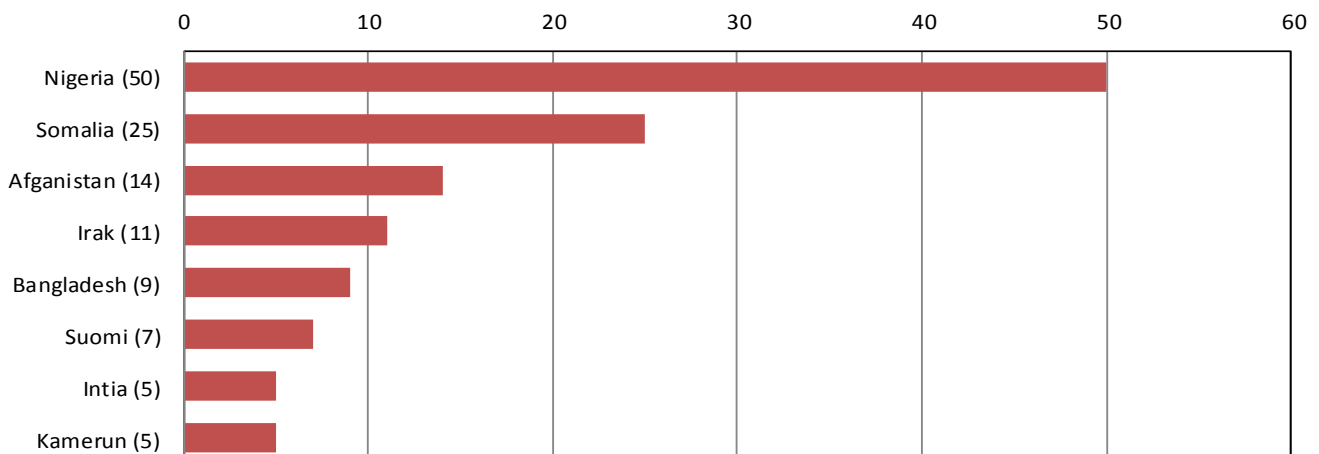
Asiakkaiden sukupuolijakauma (167)

Uhriutumistyyppi: kaikki asiakkaat (167)

Yleisimmät kansalaisuudet: kaikki asiakkaat (167)

ESITYKSET AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN OTTAMISEKSI 1.1. - 31.12.2016

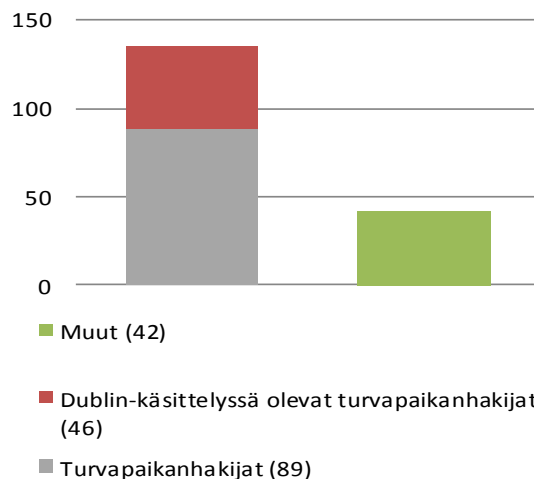
Vuoden 2016 aikana auttamisjärjestelmään on tehty yhteensä 182 esitystä. Sekä esitysten että tehtyjen myönteisten ja kielteisten päätösten määrät ovat yli kaksinkertaistuneet vuoden 2015 tilanteesta. Vuonna 2015 auttamisjärjestelmä on tehnyt 52 myönteistä päätöstä, kun taas vuonna 2016 myönteisiä päätöksiä on tehty 131 kappaletta.

Auttamisjärjestelmään tehtyjen esitysten määrä on ollut korkea sekä alku- että loppuvuonna. Loppuvuonna 2016 auttamisjärjestelmä on vastaanottanut yhteensä 109 esitystä, mikä on noin 1,5-kertaa enemmän kuin koko edellisenä vuonna. Suurin määrä esityksiä on tullut syyskuun aikana, yhteensä 35 kappaletta.

Turvapaikanhakijataustaisten henkilöiden määrän kasvu on näkynyt auttamisjärjestelmässä osittain myös esitysten osalta. Aktiivisimmin esityksiä auttamisjärjestelmään ovat tehneet vastaanottokeskukset (68) ja Maahanmuuttovirasto (35), jotka ovat olleet toimintansa puolesta avainasemassa turvapaikanhakijoihin liittyvien ihmiskauppa- viitteiden tunnistamisessa. Muista viranomaistoimijoista poliisi on tehnyt neljä erillistä esitystä, jotka ovat koskeneet yhteensä 26 henkilöä. Rajavartiolaitos on tehnyt auttamisjärjestelmään vain kaksi esitystä. Yhteensä viranomaistoimijat ovat tehneet esityksiä 131 kappaletta.

Viranomaistoimijoiden lisäksi mahdollisten ihmiskaupan uhrien lakimiehet ovat tehneet aktiivisesti esityksiä auttamisjärjestelmään. Lakimiesten esitykset ovat koskeneet pääsääntöisesti turvapaikanhakijataustaisia asiakkaita. Kuudessa tapauksessa esittäjä on ollut alaikäisen edustaja.

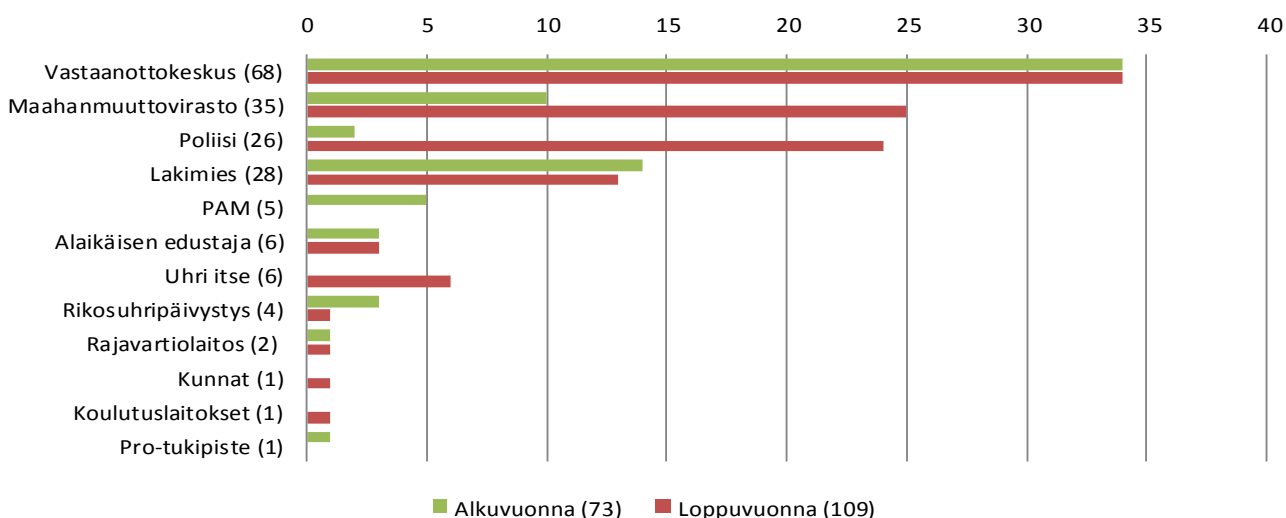
Auttamisjärjestelmään vuonna 2016 esitetyt henkilöt (177)

Myös järjestöt ja ammattiliitot ovat esittäneet henkilöitä auttamisjärjestelmään. Palvelualojen ammattiliitto (PAM) on tehnyt auttamisjärjestelmään yhteensä viisi esitystä, jotka ovat poikkeuksetta koskeneet työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa Suomessa. Rikosuhripäivystys (RIKU) on esittänyt auttamisjärjestelmään yhteensä neljää ja Pro-tukipiste yhtä henkilöä.

On myös mahdollista, että uhri esittää itseään auttamisjärjestelmään. Näissä tapauksissa uhri on yleensä jollakin tavoin tietoinen tilanteestaan ja kykenee hakemaan apua esimerkiksi soittamalla auttamisjärjestelmän päivystyspuhelimeen.

Esityksiä tehneet toimijat

MAHDOLLISEN IHMISKAUPAN UHRIN OHJAAMINEN AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ei tee niin kutsuttua etsivää työtä. Mahdollisen ihmiskaupan uhrin ohjautuminen auttamisjärjestelmään edellyttää, että uhrin kohdannut taho tai uhri itse laatii hakemuksen auttamisjärjestelmään pääsemiseksi. Tätä hakemusta kutsutaan esitykseksi. Esityksen teko hetkellä esittäjällä ei tarvitse olla täyttä varmuutta siitä, että henkilö todella on ihmiskaupan uhri, vaan pelkkä epäily riittää.

Esityksen henkilön ottamisesta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään voi tehdä viranomaisen, järjestö, ihmiskaupan uhri itse taikka yksityinen tai julkinen palveluntuottaja. Kiireellisessä tapauksessa sekä esitys että päätös auttamisjärjestelmään ottamisesta voidaan tehdä suullisesti, jolloin auttamistoimia päästään järjestämään viipymättä.

Auttamisjärjestelmä ohjaa esitysten tekemisessä sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa. Auttamisjärjestelmään voi olla yhteydessä sähköpostitse, puhelimitse tai

www.ihmiskauppa.fi –sivuston kautta.

IHMISKAUPAN UHRIN VIRALLINEN TUNNISTAMINEN

Auttamisjärjestelmä on vuoden 2016 aikana tunnistanut virallisesti yhteensä 8 henkilöä. Virallisesti tunnistettu ihmiskaupan uhri on oikeutettu auttamisjärjestelmän palveluihin kunnes hänen palveluntarpeensa lakkaa tai henkilö päättää poistua auttamisjärjestelmästä. Virallinen tunnistaminen suoritetaan *lain kansanvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011; ns. vastaanottolaki) 38 §* mukaisesti niissä tapauksissa, kun esitutkintaviranomainen, syyttäjä tai Maahanmuuttovirasto ei ole tunnistanut henkilöä ihmiskaupan uhriksi. Lisää tietoa virallisesta tunnistamisesta ja sen oikeusvaikutuksista löytyy auttamisjärjestelmän vuonna 2015 laatimasta tietopaketesta, joka on saatavissa auttamisjärjestelmästä.

AUTTAMISJÄRJESTELMÄN ANTAMAT TOIPUMIS- JA HARKINTA-AJAT 1.1. - 31.12.2016

TOIPUMISAIKA

Auttamisjärjestelmä on vuoden 2016 aikana antanut kahdeksalle henkilölle 30 päivän toipumisajan, jonka aikana ihmiskaupan uhriksi joutunut henkilö on voinut toipua koettelemuksistaan ja harkita yhteistyön tekemistä viranomaisten kanssa rikosasian selvittämiseksi. Kahdessa tapauksessa toipumisaikaa on jatkettu 60 päivällä yhteensä 90 päivän mittaiseksi.

Toipumisaika voidaan vastaanottolain (746/2011) 36 §:n mukaisesti antaa Suomessa laillisesti oleskelevalle henkilölle. Toipumisaika voidaan näin ollen myöntää myös Suomen kansalaiselle auttamisjärjestelmään ottamisen yhteydessä. Toipumisaikana esitutkintaviranomainen tai syyttäjä ei saa olla yhteydessä asiakkaaseen ilman tämän suostumusta, eikä auttamisjärjestelmä saa tehdä ilmoitusta esitutkintaviranomaisille asiakaan ottamisesta sen palveluiden piiriin. Toipumisajan minimikesto on 30 päivää ja sitä voidaan jatkaa maksimissaan 90 päivän mittaiseksi.

Vuoden 2016 lopussa auttamisjärjestelmän asiakasmäärä on vakiintunut yli 150 henkilöön. Auttamisjärjestelmässä olevat asiakkaiden alaikäiset lapset mukaan laskettuna, asiakasmäärä on koko vuoden ajan ollut yli 200 henkilöä.

Suurin tekijä asiakasmäärän kaksinkertaistumiseen vuoden 2016 aikana on vuoden 2015 laajamittainen maahan-tulo. Kuitenkin myös Suomessa tapahtuvan ihmiskaupan kohdalla yhä useampi henkilö on ohjautunut auttamisjärjestelmän piiriin.

HARKINTA-AIKA

Auttamisjärjestelmällä on myös *ulkomaalaislakiin (301/2004)* perustuva oikeus antaa harkinta-aika henkilöille, joilla ei ole laillista oleskeluoikeutta Suomessa. Harkinta-ajanaikana ihmiskaupan uhri voi toipumisajan tavoin levätä ja toipua kokemuksistaan ja päättää, onko hän valmis tekemään viranomaisen kanssa yhteistyötä häneen kohdistuneen ihmiskaupparikoksen selvittämiseksi.

Harkinta-aika voidaan antaa minimissään 30 päiväksi ja sitä voidaan jatkaa tarvittaessa maksimissaan 6 kuukauden mittaiseksi. Auttamisjärjestelmä on vuonna 2016 antanut kolmelle henkilölle harkinta-ajan, joka on ollut henkilöiden kohdalla joko 30 päivän, kolmen tai kuuden kuukauden mittainen.

LOPUKSI

Auttamisjärjestelmä arvioi, että laajamittaisen maahanmuuton vaikutukset tulevat näkymään auttamisjärjestelmän asiakkuuksien kasvuna myös vuonna 2017.

Vuoden 2017 alusta auttamisjärjestelmä on liitetty osaksi Maahanmuuttovirastoa. Hallinnon yhdistymisen myötä auttamisjärjestelmä pyrkii vuoden 2017 aikana kehittämään osaamistaan keskeisenä ihmiskaupan vastaisen työn asiantuntijana Suomessa.